

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

نقش و مشارکت مردم در اقتصاد مقاومتی (اهداف و سیاستها)

ستاره قادری، کارشناس ارشد علوم اقتصادی، کرمانشاه، دانشگاه رازی، گروه اقتصاد، Setarehqaderi@yahoo.com

نسرین قادری، کارشناس ارشد مهندسی کشاورزی - توسعه روستایی، دانشگاه زنجان، گروه ترویج و توسعه کشاورزی،

حسن حجازی، کارشناس ارشد توسعه اقتصادی و برنامه ریزی، کرمانشاه، دانشگاه رازی، گروه اقتصاد،

چکیده

اقتصاد مقاومتی به عنوان راهکاری که زمینه‌ی شکوفایی و بالندگی کشور را حتی در شرایط تحریم و فشارهای بین‌المللی فراهم می‌سازد، الزاماتی دارد که با توجه به سبک زندگی حاکم بر جامعه ایرانی که تقلید از آموزه‌های غربی لیبرالیسم و اقتصاد سرمایه‌داری است، به سختی قابل اجراست و برای عملی نمودن آن نیازمند راهکارهای کوتاه مدت و بلند مدت هستیم. اگر چه اقتصاد مقاومتی موضوع جدیدی است اما تاکنون تعاریف بسیاری از آن ارائه شده است. اقتصاد مقاومتی اقتصادی است که برای یک ملت، حتی در شرایط فشار و تحریم، زمینه رشد و شکوفایی را فراهم می‌کند. بنا به تعریف، این نوع اقتصاد معمولاً در رویایی و تقابل با اقتصاد وابسته و مصرف‌کننده یک کشور قرار می‌گیرد. برای تداوم این نوع اقتصاد، می‌بایست هر چه بیشتر به سمت محدود کردن استفاده از منابع نفتی و رهایی از اتکای اقتصاد کشور به این منابع حرکت کرد و توجه داشت که اقتصاد مقاومتی در شرایطی معنا پیدا می‌کند که جنگی وجود داشته باشد و در برابر جنگ اقتصادی و همچنین جنگ نرم دشمن است که اقتصاد مقاومتی معنا می‌یابد. در تحقق اقتصاد مقاومتی، مشارکت مردم از اهمیت بسزایی برخوردار می‌باشد از جمله مواردی که در آن مردم می‌توانند مشارکت کنند الگو و مدیریت مصرف و بسیج همگانی در مقابل دشمن (داخلی و خارجی) می‌باشد. مردم می‌توانند با تغییر الگوی مصرف خود به سمت بهینه مصرف کردن از وابستگی کشور به بیگانگان بکاهند. مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی و پرهیز از کالاهای وارداتی همراه با برنامه‌ریزی برای ارتقا می‌تواند در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی باشد. در این مقاله به بررسی نقش مشارکت مردمی، توسعه انسانی و وظایف مردم در اقتصاد مقاومتی می‌پردازیم. هدف از این مقاله بررسی نقش مردم به عنوان مصرف‌کننده در تحقق اقتصاد مقاومتی می‌باشد. اطلاعات مندرج در این مقاله حاصل تحقیقات کتابخانه‌ای است.

کلید واژه: اقتصاد مقاومتی، الگوی مصرف، مشارکت مردمی

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها"

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

مقدمه

برای یک کشور اجتناب ناپذیر است که همیشه با تحریم ناعادلانه و یکجانبه برای کامپایل یک الگوی اقتصادی جامع و مستقل مواجه شود. اقتصاد مقاومتی می‌تواند فشارهای رژیم سلطه بر کشور را تغییر دهد و به تقویت فرصت‌ها و نیروهای داخلی و تمرکز بر نوآوری داخلی بپردازد (رضوانی، متقی راد، ۲۰۱۴، ص ۷۰).

اقتصاد مقاومتی به عنوان یکی از الزامات اقتصاد ایران به شمار می‌رود. در ادبیات آکادمیک اقتصادی، اصطلاح «اقتصاد مقاومتی» وجود ندارد و شاید بتوان گفت که برای اولین بار است که چنین تعبیری در مفاهیم اقتصادی مطرح می‌شود. در همین مدت کوتاه تعاریف زیادی در مورد اقتصاد مقاومتی ارائه شده است، که به نظر می‌رسد جامع‌ترین تعریف را مقام معظم رهبری ارائه نموده اند: «اقتصاد مقاومتی اقتصادی است که برای یک ملت، حتی در شرایط فشار و تحریم، زمینه رشد و شکوفایی را فراهم می‌کند». اقتصاد مقاومتی یک استراتژی بلند دارد. از مواردی که بر تحقق اقتصاد مقاومتی موثر می‌باشند سبک زندگی و فرهنگ حاکم بر زندگی مردم می‌باشد (سرخه دهی، ص ۲). اقتصاد مقاومتی یا جهاد اقتصادی تعبیری است که ریشه در قرآن و سنت دارد. آموزه‌های دینی سرشار از آیات و روایاتی است که نشان می‌دهد تلاش ایثارگرانه، همراه با انگیزه‌های الهی، به گونه‌ای که موجب استقلال اقتصادی و استغنائی کشور از بیگانگان گردد، نوعی جهاد در راه خدا محسوب می‌شود (درویش زاده و بهشتی فر، ۱۳۹۲، ص ۲). اقتصاد مقاومتی گویای این حقیقت است که چنین جامعه‌ای خود کفاست، فقیر، مستمند و وابسته به این و آن نیست، خودش تولید می‌کند و آنچه را خود دارد، مصرف می‌نماید. این در واقع جمال استغناء و خودکفایی جامعه است. جمال، تولید و تأمین فرآورده‌های مورد نیاز یک ملت است و به تعبیر گویاتر جمال، استقلال اقتصادی و ترک هر گونه وابستگی است (تفسیر نمونه، ج ۱۱، ص ۱۵۹ در تفسیر آیه شریفه). مردم می‌توانند با حضور خود در اجتماع و تغییر رویه زندگی خود در تحقق اقتصاد مقاومتی نقش بسزایی داشته باشند. از جمله این موارد می‌توان به الگوی مصرف مردم مطابق الگوی مصرف اسلامی اشاره کرد. الگوی مصرف هر کشوری مطابق با فرهنگ و الگوهای رفتاری آن کشور می‌باشد. در این پژوهش ما نقش و مشارکت مردم را از نقطه نظر الگوی مصرف آن‌ها بررسی می‌نماییم. فرهنگ یک کشور از جمله مواردی است که می‌تواند بر الگوی مصرف مردم آن کشور تاثیر داشته باشد. در ادامه به تعاریفی از فرهنگ می‌پردازیم.

فرهنگ مجموعه‌ای از باورها و رفتارهای انسان است. دانشنامه معین فارسی کلمه فرهنگ را چنین معنی نموده است: ادبیات، آموزش و پرورش، علوم، دانش و خرد. فرهنگ نتیجه عوامل تاریخی زیستی، زیست محیطی، روانی و انسانی است. با توجه به پیچیدگی‌های روابط انسانی و مجموعه‌ای از سنت‌ها، حتی ساده‌ترین نیازهای انسان از الگوهای فرهنگی تبعیت می‌کنند.

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

فرهنگ راه‌های مختلف زندگی و یا زندگی گروهی از مردم است. محیط فرهنگی متشکل از نهادها و عوامل دیگری که بر ارزش‌های اساسی، موسسات، ترجیحات، و رفتارهای جامعه تاثیر گذار می‌باشند، است. فرهنگ، ارزش‌ها، سنت‌ها و آداب و رسوم است که در اکثریت مردم یک جامعه مشترک است و شامل همه رفتارهای اجتماعی با ثبات می‌باشد و مهمترین ویژگی آن ثبات و انسجام است. در بلند مدت، رفتار مصرف‌انسان، به عنوان یک رفتار پایدار در نظر گرفته می‌شود. این رفتار نمی‌تواند بدون تغییر فرهنگ عوض شود، بنابراین درک فرهنگ یک جز ضروری در اقتصاد مقاومتی می‌باشد (موسایی، ۲۰۰۹، ص ۱۲۶).

هر جامعه و هر کشوری با توجه به فرهنگ خود دارای الگوی مصرف خاص خود می‌باشد، کشور ما هم با توجه به فرهنگ مردم دارای الگوی منحصر به فرد خود می‌باشد. یک الگوی مصرف زمانی تغییر می‌کند که فرهنگ آن جامعه تغییر کند. بنا به تعریف برخی از اقتصاددانان از اقتصاد مقاومتی، این نوع اقتصاد معمولاً در رویارویی و تقابل با اقتصاد وابسته و مصرف‌کننده یک کشور قرار می‌گیرد که منفعل نیست و در مقابل اهداف اقتصادی سلطه‌ایستادگی نموده و سعی در تغییر ساختارهای اقتصادی موجود و بومی سازی آن بر اساس جهان بینی و اهداف دارد. برای تداوم این نوع اقتصاد، می‌بایست هرچه بیشتر به سمت محدود کردن استفاده از منابع نفتی و رهایی از اتکای اقتصاد کشور به این منابع حرکت کرد و توجه داشت که اقتصاد مقاومتی در شرایطی معنا پیدا می‌کند که جنگی وجود داشته باشد و در برابر جنگ اقتصادی و همچنین جنگ نرم دشمن است که اقتصاد مقاومتی معنا می‌یابد (فشاری، پورغفار، ۱۳۹۳، ص ۳۰). به گفته مقام رهبری، جلوگیری از اسراف و اصلاح الگوی مصرف یکی از مهمترین عناصر اقتصاد مقاومتی برای دستیابی به رشد کشور و مقابله با تحریم‌ها و توطئه‌ها می‌باشد. امروزه، به ویژه در سال‌های اخیر، با توجه به حرکت شدید اقتصادی که در جهان ایجاد شده، و با توجه به این که هر کشور شرایط خاص خود را دارد، بسیاری از کشورها اقتصاد خود را مقاوم ساخته‌اند. از آن جا که در شرایط امروزی، اقتصاد غربی اقتصاد سایر کشورها را تحت تاثیر قرار می‌دهد، بسیاری از کشورها از جمله کشور ما تصمیم گرفتند که اقتصاد کشور خود را مقاوم سازند، به عبارت دیگر آن‌ها برای اقتصاد مقاومتی مطابق با شرایط کشور خود برنامه ریزی می‌کنند. از این رو مفهوم اقتصاد مقاومتی و ضرورت مطالعه و نیز راهکارهای تحقق آن در اقتصاد ایران مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. هدف این پژوهش بررسی نقش مردم از نقطه نظر الگوی مصرف در اقتصاد مقاومتی می‌باشد. در بخش بعدی مبانی نظری ارائه شده است که در آن مفهوم اقتصاد مقاومتی، مصرف و الگوی مصرف به طور مفصل بیان شده است. پس از آن در بخش روش تحقیق، روش پژوهش ذکر شده و در قسمت پیشینه، خلاصه مطالعاتی در زمینه اقتصاد مقاومتی

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها"

ارائه شده است. پس از آن در بخش مطالعات و بررسی‌ها سیاست‌ها و اهداف مربوط به نقش و مشارکت مردم در اقتصاد مقاومتی بیان شده و در نهایت در قسمت نتیجه‌گیری، نتیجه این پژوهش بیان شده است.

مبانی نظری

مفهوم اقتصاد مقاومتی

امروزه، جمهوری اسلامی ایران با برخی از مشکلات و مفاهیم در اقتصاد مواجه شده، که تا کنون در عرصه فکر، کتاب‌های درسی و یا در عرصه عمل و تجربه انسانی با آن‌ها مواجه نشده است. بنابراین انقلاب اسلامی موظف به نوآوری و نظریه پردازی و مدل سازی در حوزه‌های جدید اقتصادی است. هر کشوری که خواهان تضاد با استعمار باشد، نیازمند چنین الگوهایی است. یکی از این مفاهیم اقتصاد مقاومتی است. اقتصاد مقاومتی یک اقتصاد فعال و پویا بر اساس دانش، سرمایه گذاری داخلی و فرهنگ دینی اسلامی به منظور ایجاد سیاستی است، که از طریق آن بتوانیم با تحریم مقابله کنیم. برای اقتصاد مقاومتی چهار تعریف ارائه شده است که شامل اقتصاد به صورت موازی، اقتصاد اصلاحی، اقتصاد دفاعی و اقتصاد الگو یا قالبی می‌باشد) مصلی نژاد، دروگر، نیک‌نیا، ۲۰۱۴، ص ۳۰۸).

اقتصاد موازی: الگوی اول از اقتصاد مقاومتی الگوی اقتصاد موازی است؛ یعنی همانطور که انقلاب اسلامی با توجه به نیاز خود به نهادهایی با روحیه و عملکرد انقلابی اقدام به تأسیس نهادهایی مانند کمیته امداد، جهاد سازندگی، سپاه پاسداران و بنیاد مسکن نمود، امروز نیز می‌بایست برای تأمین اهداف انقلاب این پروژه را ادامه داده و تکمیل کند؛ چرا که انقلاب اسلامی به اقتصاد مقاومتی و به نهادسازی‌های مقاومتی در اقتصاد نیاز دارد که در عمل از عهده نهادهای رسمی اقتصادی برنمی‌آید.

اقتصاد اصلاحی: الگوی دوم از اقتصاد مقاومتی عبارت از اقتصادی است که در پی مقاوم سازی، آسیب زدایی، خلل گیری و ترمیم ساختارها و نهادهای اقتصادی است. ترمیم و مقاوم سازی ساختارهای اجرایی و اداری کشور بر حسب نیازهای مختلف و مقتضیات زمان و مکان هم امری دور از ذهن نیست. کشورهای توسعه یافته نیز در دوره‌هایی از تاریخ اقتصادی خود مجبور به مقاوم سازی ساختارهای اقتصادی شدند؛ به عنوان مثال غرب پس از ۲ شوک نفتی ۱۹۷۹ و ۱۹۸۳ اقدام به جایگزینی سوخت‌های فسیلی با سایر سوخت‌های نوین نمود به طوری که امروزه با قیمت‌های بالای ۱۰۰ دلار نیز دچار شوک نفتی نمی‌شود (اینس، ۱۹۹۵).

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها"

اقتصاد دفاعی: تعریف سوم از اقتصاد مقاومتی برای تعیین تهاجم و حمله و دفاع است. ما ابتدا باید بررسی کنیم که مخالفان و دشمنان ما چگونه و با استفاده از چه ابزاری اقتصاد کشور مان ایران را بر هم می‌زنند. بنابراین، هنگامی که ما بتوانیم ابزار حمله و روش‌های دشمنان خود را پیش بینی و یا تعیین کنیم، می‌توانیم به اقتصاد مقاومتی دسترسی پیدا کنیم و بر اساس آن استراتژی مقاومتی را در برابر آن‌ها اعمال کنیم. واضح است که حمله دشمنان تعیین نمی‌شود، مگر اینکه یک مقاومت خوب طراحی و اجرا شود.

اقتصاد الگو: تعریف چهارم این است که اساسا اقتصاد مقاومتی یک رویکرد شخصی کوتاه مدت نیست. بر خلاف سه تعریف قبلی که تعریف اقتصاد مقاومتی کوتاه مدت و یا دفاعی بود، چشم انداز این رویکرد به اقتصاد ایران، جهانی و شامل یک تلاش بلند مدت است. در این روش، ما اقتصاد ایده آلی که یا اسلامی است و یا قادر است کشور ما را به موقعیت اقتصادی بالا برساند، دنبال می‌کنیم. موقعیت اقتصادی بالا، اقتصادی موثر و الهام بخش برای جهان اسلام و زمینه ای برای تشکیل تمدن بزرگ اسلامی است.

در مقاله حاضر با توجه به عنوان مقاله مابیشتر بر تعریف اقتصاد اصلاحی و اقتصاد الگو از اقتصاد مقاومتی تمرکز می‌کنیم.

اقتصاد مقاومتی یک نظام اقتصادی است که هماهنگ با سیاست‌های کلان سیاستی و امنیتی کشور و برای مقاومت در برابر اقدامات تخریبی شکل می‌گیرد تا بتواند در برابر ضربات اقتصادی تحریم‌های گوناگون اقتصادی مقاومت کرده و توسعه و پیشرفت خود را ادامه دهد و روند رو به رشد همه جانبه خود را در ابعاد ملی، منطقه‌ای و جهانی حفظ کند. منظور از اقتصاد مقاومتی واقعی، یک اقتصاد مقاومتی فعال و پویاست و نه یک اقتصاد منفعل و بسته به طوری که کشور ضمن مقاومت در مقابل موانع و ناملازمات مسیر خود، روند پیشرفت پایدار خود را حفظ کند (بشارتده سلوطی، طاهری، ص ۲). اقتصاد مقاومتی اقتصاد زنده، رو به جلو و رشد یابنده است. اقتصاد مقاومتی پاسخ به این سوال است که چگونه می‌توان در شرایط فشار و تهدید، رشد اقتصادی را ادامه داد و وضعیت رفاه مردم را بهبود بخشید. اقتصاد مقاومتی علاوه بر ترمیم بافت‌ها و ساختارهای فرسوده اقتصادی با داشتن عناصری در اقتصاد کشور که متضمن رشد و پویایی و بالندگی اقتصاد است، به عنوان ابزاری کارا در جهت مقابله با این تهدیدات می‌تواند در وحله نخست ضمن بازسازی عمیق در اقتصاد ایران و در گام بعدی ظهور یک اقتصاد قوی قابل رقابتی در سطح جهان، امنیت ملی ایران را تأمین کند. از دیدگاه مفهومی، اقتصاد مقاومتی یک الگوی اسلامی است که کیفیت تعامل و ارتباط اقتصادی با کشور های خارجی را تعیین می‌کند بطوری که از یک نگاه به اوضاع

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بمایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها"

داخلی اقتصاد کشور و نقاط ضعف نظارت داشته و از نگاه دیگر با اتکا به وجوه قوت اقتصاد داخلی، حقوق پایمال شده ملت را از کشورهای متجاوز استیفاء می کند.

اقتصاد مقاومتی به عنوان یک اصل در آموزه‌های اسلامی می‌باشد که بر خلاف تاکتیک و یا حتی استراتژی، امری گذرا نبوده بلکه همواره و در تمامی مراحل باید مورد توجه باشد و تعارض هریک از استراتژی‌ها، تاکتیک‌ها و یا دیگر اجزا برنامه با اصل آن، موجب حذف آن خواهد شد.

شرایط خاص جمهوری اسلامی ایران به عنوان کشوری با جمعیت اکثریت شیعه، دارای اهداف و آرمان‌های متعالی، تأثیرگذار در منطقه خاورمیانه، قرار داشتن در نوک پیکان دشمنی‌های بین المللی و مقاوم در مقابل تهدیدها و زیاده طلبی‌های استکبار که خواهان الگو شدن برای جهان اسلام است، باعث شده تا روند اقتصادی، اجتماعی و به تبع آن سبک زندگی فعلی حاکم بر جامعه ایرانی مطلوب نباشد و به دلیل تداوم خصومت‌های استکبار با جمهوری اسلامی، دستیابی به الگوی جدیدی از پیشرفت که اهداف والای انقلاب اسلامی از جمله پیشرفت و عدالت و سبک زندگی اسلامی را فراهم نموده و در مقابل تهدیدات خارجی مستحکم و ضربه ناپذیر باشد لازم و ضروری به نظر می‌رسد. الگوی جدید باید بر پایه الگوی اسلامی ایرانی و ربنای اقتصاد مقاومتی استوار باشد. به طور کلی به دلیل ماتریالیستی بودن بنیان فکری نظام‌های غربی، اقتصاد مقاومتی تحت چنین نظام‌های اقتصادی و سیاسی به سختی امکان پذیر است؛ چرا که سود محوری تنها فعالیت‌های سود محورانه را منطقی و عقلی می‌داند؛ در حالی که در اقتصاد مقاومتی هدف تک تک افراد جامعه تنها حداکثر کردن سود و نفع شخصی نیست.

مفهوم مصرف:

واژه مصرف در لغت و ادبیات فارسی به معنای خرج و صرف؛ و مصرف شدن، به معنای به کار شدن، خرج شدن و به کار رفتن آمده است (دهخدا، ۱۳۷۳). در لغت عربی واژه «صرف» بیشتر به معنای منع و برگرداندن چیزی از حالی به حال دیگر به کار رفته است (ابن منظور، ۱۴۱۴، ص ۱۸۹). یکی از معنای این واژه هم مصرف کردن اموال است و واژه مصاریف به معنای مخارج است (مهیار، ۱۴۱۰، ص ۸۲۸).

واژه مصرف اگر چه در ترکیب با جامعه (جامعه مصرفی) در فرهنگ معاصر مفهومی منفی یافته است اما در نگاه حقوق اقتصادی، از آنجا که مصرف، همراه و تکمیل کننده زنجیره تولید است، شاخص توان تولیدی و شرط بقای واحدهای تولیدی است. مصرف دو بعد مثبت و منفی دارد: جنبه مثبت آن نیازهای انسان را مرتفع می‌سازد و مطلوبیتش را افزایش می

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

دهد جنبه منفی آن از منابع طبیعی، سرمایه‌ای و مادی جهان استفاده می‌کند و زباله تولید می‌شود. اگر بازیافت این منابع امکان پذیر نباشد مشکل یا بحران زیست محیطی پدیدار می‌شود (جهانیان، ۱۳۸۸، ص ۷۱). با توجه به مباحث ارائه شده در بالا، مصرف خود یک موضوع مجزا از الگوی مصرف می‌باشد و به دلیل گستردگی این دو مفهوم اقتصادی به یک تعریف کلی از آن‌ها بسنده می‌کنیم و فراتر از آن خارج از محدوده این مقاله می‌باشد.

الگوی مصرف

الگوی مصرف یعنی نوع، ماهیت، و کیفیت کالاها و خدماتی که مصرف می‌شوند. نیازهای انسانی با سبدهای از محصولات تأمین می‌شوند. برای هر نیاز خاص، سبد گسترده‌ای از ارضا کننده‌ها هستند که همان هدف را در سطح متفاوتی از کاربرد، پیچیدگی و منابع تأمین می‌کنند. به طور مثال، نیازهای غذایی می‌توانند با رژیم با پروتئین حیوانی بالا یا با رژیم گیاه خواری همراه شوند. نیاز به جابجایی می‌تواند با خودروی شخصی یا با وسیله عمومی همراه شود. برحسب ارضای نیاز، نتیجه یکسان است، اما برحسب مصرف منابع تفاوت‌ها زیاد است، الگوی نخست الگویی پر خرج اما دومی کم خرج تر می‌باشد. درون هر الگویی بحث کمیت مصرف وجود دارد یعنی، مقدار کالاها و خدماتی که مصرف می‌شوند. در اینجا باز، نیازهای انسانی می‌توانند با مقدار محدودی از کالاها و خدمات تأمین شوند یا چند برابر شده و به صورت بی پایانی متنوع شوند. بنابراین، استفاده از منابع و مقدار کالاهایی که هر فرد مصرف می‌کند افزایش می‌یابد. لباس یک نمونه است؛ افراد می‌توانند به قدر کفایت تعداد محدودی لباس بپوشند یا اینکه در واکنش به مد پوشش‌های مصرفی شان را افزایش دهند (Introductory report by the United Nations Environment Programme, ۱۹۹۷).

بحث‌های مطرح شده در الگوی مصرف بیشتر به واقعیت‌های جامعه و کمتر به الگوی مطلوب و مناسب بر مبنای ارزش‌های اسلامی پرداخته‌اند که علت آن نیز می‌تواند عدم باور بر رابطه اقتصاد دستوری با اثباتی، عدم تسلط بر ارزش‌های اسلامی درباره مصرف، دشواری تحلیل الگوی مصرف با لحاظ ارزش‌های اسلامی یا برخی عامل‌های دیگر باشد. اگرچه بیشتر بحث‌های اقتصاد خرد و کلان درباره الگوی مصرف بر شناخت هست‌ها و واقعیت‌های ترتیب یافته و تحلیل چگونگی شکل‌گیری

عادت‌ها، سنت‌ها و اخلاق نیکو به اقتصادهای دستوری واگذار شده است، اما بحث‌های مطرح شده در نظریه‌های مصرف، می‌توانند مبنایی برای تحلیل و شناخت پیامدها و نتیجه‌های هر الگوی ارزشی که امکان پدید ساختن آن وجود دارد، با توجه به

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

کنار گذاشتن برخی فرض‌ها و اضافه کردن برخی ارزش‌های دیگر باشد (باقری تودشکی، ۱۳۸۸، ص ۴۰).

الگوی مصرف در هر جامعه، نقشی تعیین‌کننده در تخصیص منابع برای تولید انواع کالاهای تولیدی، شیوه توزیع آن‌ها و همچنین توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی دارد. بنابراین، اگر الگوی مصرف جامعه‌ای، افراد را به مصرف هر چه بیشتر ترغیب کند، بخش اعظم منابع درآمدی جامعه به مصرف اختصاص می‌یابد و در نتیجه، از سطح پس‌انداز کل و به تبع آن سرمایه‌گذاری کاسته می‌شود و این امر، جامعه را با کاهش تولید و فقر اجتماعی روبه‌رو می‌کند. ضعف اقتصادی نیز خود زمینه‌ساز فقر فرهنگی و انحطاط اجتماعی است و برعکس، اتخاذ الگوی صحیح و منطقی در مصرف می‌تواند آثار مثبت فردی و اجتماعی فراوانی به دنبال داشته باشد. در سطح کلان، هماهنگی و تناسب بین امکانات یک جامعه با نیازها و خواست‌های افراد آن، کسب استقلال اقتصادی و دستیابی به عزت و سرافرازی را ممکن می‌سازد و در سطح فردی، اجتناب از مصارف غیرضروری و تجملی که به معنای متوازن ساختن درآمدها و هزینه‌هاست، آرامش روحی و روانی را به همراه می‌آورد (لهسایی‌زاده، ۱۳۸۸، ص ۳-۱).

مولفه و رکن اصلی اقتصاد مقاومتی خود مردم هستند که ما بیشتر باید با تاکید بر این مولفه و محور، مساله را تبیین کنیم. نحوه تبیین مطلب هم باید به گونه‌ای باشد که منجر به عمل بشود. دامنه‌ای از مردم می‌توانند نقش آفرینی عمده داشته باشند.

خوشبختانه زمینه تدوین و پیاده سازی الگوی اقتصاد مقاومتی برای کشوری مانند ایران با داشتن منابع فراوان، جمعیت زیاد، بازار بزرگ درون کشور و ارتباطات منطقه‌ای نسبتاً خوب فراهم است. پتانسیل‌ها و منابع استفاده نشده فراوان فعلی همه حاکی از آن است که استفاده کامل و کارآمد از منابع موجود و به کارگیری آن‌ها در ظرفیت اشتغال کامل می‌تواند بسیاری از مشکلات و آسیب‌ها را چاره کند. تحولات جهانی نیز اقتضا می‌کند که جمهوری اسلامی ایران به عنوان الهام بخش جهان اسلام الگویی موفق و مستقل از مدیریت اقتصادی را به نمایش بگذارد و وضعیت مطلوب اقتصادی را در اندازه شئون و عزت نفس مردم خود ایجاد کند. نکته مهم دیگر اینکه در شرایط وجود چالش‌ها، چنانچه الگوی اقتصاد مقاومتی مبتنی بر فعال سازی ظرفیت‌های داخلی شکل گیرد، بهترین سکوی پرتاب برای شرایط پس از چالش خواهد بود؛ به گونه‌ای که با رفع این چالش‌ها، ظرفیت اقتصاد به صورتی کامل تر و آزاد، موجب شتاب پیشرفت خواهد شد.

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بمایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها"

روش تحقیق

از آن جا که هدف این تحقیق بررسی مشارکت و نقش مردم در تحقق اقتصاد مقاومتی می باشد، از روش مروری و تحقیقات کتابخانه ای استفاده شده است.

پیشینه تحقیق

سرخه دهی در مقاله خود با عنوان « اقتصاد مقاومتی و راهبرد مناسب حمایت از تولید ملی » با تحلیل شرایط تحریم در اقتصاد ایران، نقش تحریم ها در فرایند توسعه اقتصادی را بررسی نموده است. وی بیان کرد که در اقتصاد مقاومتی باید بتوان با چشم پوشی از درآمدهای حاصل از نفت و گاز و وجود تحریم، الگوی توسعه صنعتی بومی مبتنی بر پیشرفت توأم با عدالت را تدوین نمود. همچنین در این مقاله راهبرد حمایت از تولید ملی در شرایط تحریمی مورد بررسی قرار گرفت که در این شرایط تقویت همبستگی دورنی، حداقل نمودن تنش های اجتماعی، تحقق عدالت اجتماعی و برابری، دخالت آگاهانه و با برنامه دولت، منع مبادله آزاد سرمایه، اقتصاد تولید محور، ایجاد دولت عاری از فساد و هدایتگر بازار، جایگزینی واردات، تعاون به جای رقابت ناسالم درونی، استراتژی حمایت عام از تمام صنایع بخصوص صنایع استراتژیک و نیز کشاورزی به جای پیروی از مزیت نسبی و حذف تعرفه های مدل ریکاردویی تجارت، گسترش تحقیق و توسعه، هدف گذاری صنعتی و کنترل اعتبارات از سوی دولت بعنوان پیشنهاد ارائه شده است.

درویش زاده و بهشتی فر، در مقاله خود با عنوان « بهره وری سرمایه انسانی و اقتصاد مقاومتی » بیان نمودند که اقتصاد مقاومتی یک بحث تئوریک محض مختص دانشگاه و حوزه نیست، بلکه بیشتر اقتصاد کاربردی است. اقتصاد مقاومتی یک شعار نیست، یک واقعیت اقتصادی است که شاخص های آن ریشه در عمل دارد، نه حرف. همچنین بیان داشتند در جهت اجرایی شدن اقتصاد مقاومتی همواره می باسیت تلاش نمود تا در راستای ایجاد امکانات بهبود زندگی، حذف ریخت و پاش، ایجاد شرکت های دانش بنیان و حمایت از آنها، استفاده از نیروهای متخصص بومی، افزایش تولیدات ملی و حمایت و استفاده از تولیدات ملی، کاهش وابستگی به صادرات نفتی در مقابل افزایش تبدیل نفت به سایر فرآورده ها و فروش فرآورده های حاصل از آن، صرفه جویی و استفاده بهینه از منابع، تقویت زیرساخت های اقتصادی - اجتماعی، توسعه متوازن در همه بخش ها، شناخت ظرفیت های جدید اقتصادی در داخل و خارج کشور با هدف تامین درآمد و تولید ثروت برای جامعه، توجه به کارآفرینان و تولید کنندگان ثروت و مردم که با حمایت خود از اقتصاد داخلی می توانند شکوفایی اقتصادی و وابستگی کمتر

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

اقتصاد به سایر کشورها را به ارمغان بیاورند قرار گیریم. همچنین آن‌ها به این نتیجه رسیدند که افزایش بهره‌وری سرمایه انسانی بهترین ابزار برای افزایش بهبود سطح زندگی مردم و ایجاد ثروت ملی در جهت تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی است. سیف در مقاله خود با عنوان «الگوی پیشنهادی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران (مبنتی بر دیدگاه مقام معظم رهبری)» به ادبیات فنریت اقتصاد مقاومتی که معنای اصطلاحی نه لغوی اقتصاد مقاومتی است، پرداخت و الگوی مربوط را مورد بحث نظری قرار داد. اصطلاح فنریت اقتصادی به دو مفهوم به کار می‌رود: اول، توانایی اقتصاد برای بهبود سریع از شوک‌های اقتصادی تخریب‌کننده خارجی، دوم، توانایی اقتصاد برای ایستادگی در برابر آثار این شوک‌ها. به طور کلی فنریت اقتصادی ممکن است ایستا یا پویا باشد. فنریت اقتصادی به مفهوم توان یا ظرفیت یک سیستم برای جذب یا منعطف شدن در برابر خطر یا زیان است. در تعریف عمومی تر آن، که ملاحظات پویا بودن شامل ثبات را نیز در خود دارد، فنریت اقتصادی به توان یک سیستم برای بهبود از شوکی پایدار گفته می‌شود. همچنین وی بیان می‌کند که از جمله اشکالات اساسی مدیریت اقتصادی کشور نداشتن الگویی برای مدیریت اقتصاد در شرایط وجود چالش و بحران است. وی بیان می‌کند که دو راهبرد فنریت اقتصادی شامل مدیریت بهبود و اقدامات تسکینی است که هر دو راهبرد می‌توانند فنریت اقتصادی ذاتی را ارتقا دهند و هر یک در سه سطح خرد، میانی و کلان قابلیت پیاده‌سازی دارند و نگاه دیگر این رهیافت، آن است که ریسک تخریب شدن اقتصاد کشور و توان روبرو شدن اقتصاد با شوک‌های خارجی یا فنریت اقتصادی است.

فشاری و پورغفار در مقاله خود با عنوان «بررسی و تبیین الگوی اقتصاد مقاومتی در اقتصاد ایران» مهمترین محورهای اساسی اقتصاد مقاومتی را بیان نمودند که این محورها شامل ۱. حمایت از تولید ملی، ۲. سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، ۳. توجه به نخبگان و استفاده از فناوری‌ها و تکنولوژی‌های نوین می‌باشند. همچنین آن‌ها در خصوص اقتصاد مقاومتی ۵ الگوی اقتصاد موازی، اقتصاد ترمیمی، اقتصاد دفاعی، اقتصاد الگو و اقتصاد کارآفرینی و تحقیق و توسعه را بیان نمودند. علاوه بر این مباحث در خصوص تفاوت بین اقتصاد مقاومتی و ریاضت اقتصادی این چنین بیان کردند که، ریاضت اقتصادی به طرحی گفته می‌شود که دولت‌ها برای کاهش هزینه‌ها و رفع کسری بودجه، به کاهش و یا حذف ارائه برخی خدمات و مزایای عمومی دست می‌زنند. این طرح که به منظور مقابله با کسری بودجه توسط برخی دولت‌ها انجام می‌شود گاهی اوقات به افزایش میزان مالیات و افزایش دریافت وام‌ها و کمک‌های مالی خارجی می‌انجامد، اما اقتصاد مقاومتی مفهومی است که در پی مقاوم سازی، بحران زدایی و ترمیم ساختارها و نهادهای فرسوده و ناکارآمد موجود اقتصادی مطرح می‌شود که به طور قطع باور و مشارکت همگانی و اعمال مدیریت‌های عقلایی و مدبرانه، پیش شرط و الزام چنین موضوعی است و اقتصاد مقاومتی کاهش وابستگی‌ها و تاکید روی مزیت‌های تولید داخلی و تلاش برای خود اتکایی است.

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها"

ابوجعفری^{۲۵۸}، در مقاله خود با عنوان «تکمیل نهادهای مالی کشور: راهبرد پشتیبانی از اقتصاد مقاومتی» بیان کرد که تحقق اقتصاد مقاومتی نیازمند تاسیس نظام اقتصادی مبتنی بر موازین اسلامی سازگار با شرایط و اقتضانات ایران اسلامی است. یکی از اجزای اصلی نظامهای اقتصادی که وظیفه مهمی برای رشد و تسهیل فعالیت‌های اقتصادی ایفا می‌کند نظام مالی می‌باشد. بازار بورس و مشخصات نهادهای پولی و بانکی کشور باید نسبت به آن چه که در سال‌های قبل بودند، تغییرات بسیاری داشته باشند تا ابزارهای مالی و پولی مورد نیاز برای حمایت از صنایع نوآور، ریسک‌پذیر و کارآفرین کشور فراهم گردد. وی بیان کرد که بدون یک بازار سرمایه متناسب با انقلاب اسلامی و شرایط مقاومتی آن، از سرمایه ایرانی حمایت لازم نخواهد شد و سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولیدی کشور عمومیت پیدا نخواهد کرد. وی با توجه به الگوی مورد نظر، نظام مالی در ایران را مورد بررسی قرار داده و خلأهای نظام مالی را شناسایی نموده و برای تکمیل نهادهای مالی به عنوان یک راهبرد موثر در پشتیبانی از فعالیت‌های بخش حقیق در اقتصاد مقاومتی راهکارهایی ارائه نمود.

ایزدخواه^{۲۵۹} در مقاله خود با عنوان «موانع نقش‌آفرینی مردم در پیشرفت اقتصادی» موانع ایفای نقش مردم در فعالیت‌های اقتصادی را در چهار حوزه تولید، خدمات زیربنایی، خدمات و فناوری بررسی نمود و به ارائه شواهد مثبت و منفی آن پرداخت. نریمانی و عسکری^{۲۶۰} در مقاله خود تحت عنوان «چارچوب مفهومی اقتصاد مقاومتی» به بررسی دو مدل اقتصاد غربی و اقتصاد اسلامی که در مقابل حرکت کشور ما قرار دارند پرداختند و بر مبنای آن‌ها اقتصاد مقاومتی را تعریف کرده و سپس مبنای الگوی مقاومتی و مدل اقتصادی آن را با توجه به دو جهت‌گیری اسلامی و ایرانی تشریح نمودند.

مطالعات و بررسی‌ها

اگر نامگذاری سال‌های اخیر را بررسی کنیم می‌بینیم که معیشت مردم و رونق اقتصادی کشور مهمترین دغدغه رهبر معظم انقلاب می‌باشد. لذا در مسیری که ایشان برای مسوولان و مردم ترسیم کرده‌اند کلید واژه‌هایی مانند اصلاح الگوی مصرف، همت مضاعف و کار مضاعف، جهاد اقتصادی و حمایت از تولید، کار و سرمایه ایرانی مشاهده می‌شوند. اگر در ماهیت کلمات فوق بیشتر تعمق کنیم در می‌یابیم که علی‌رغم این که جهت اصلی این کلمات، اهداف اقتصادی کشور را نشان می‌دهد اما لازمه تحقق هر کدام از آن‌ها ایجاد بسترهای اجتماعی و فرهنگی متناسب با هر کدام است و همین عامل باعث شده است که سیاست‌گذاری کلان فرهنگی - اجتماعی کشور به سمت بررسی و اصلاح «سبک زندگی» مردم بازگردد. در تعریفی اجمالی،

۱- روح الله ابوجعفری، اولین همایش اقتصاد مقاومتی

۲- روح الله ایزدخواه، اولین همایش اقتصاد مقاومتی

۲۵۹- میثم نریمانی و حسین عسکری، اولین همایش اقتصاد مقاومتی

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

سبک زندگی^{۲۶۱} همان ارزش‌ها، عادت‌ها، رسوم و فرهنگ آحاد جامعه است که به سبب سنخیت و شباهت توده‌های مردمی، در ابعادی بزرگتر، ماهیت رفتاری اجتماعی به خود می‌گیرد و به عنوان شاخصه‌ای اجتماعی ظهور می‌یابد. اصولاً سبک زندگی به عنوان مفهومی که نشان‌دهنده رویکرد تحلیلی تازه به مبحث قشربندی و تمایزات و تحریکات اجتماعی است، وارد علوم اجتماعی شده است و این ایده، به استفاده از کالاهای مصرفی برای تمییز و تبیین هویت اجتماعی مربوط می‌شود از این رو، اصلاح الگوی مصرف، بدون توجه به ماهیت مصرف و سبک زندگی در دنیای جدید ممکن نیست. از سوی دیگر، سبک زندگی هر فرد متأثر از نظام معنایی اوست و یکی از این نظام‌های معنایی، دین است. عموم ادیان دارای نظام‌های معنایی، آموزه‌ها، نهاد و ساختارهایی هستند که پیروانشان را در ایجاد سبک‌های زندگی مبتنی بر آن‌ها توانمند می‌کنند و بر این اساس، می‌توان گفت که دین می‌تواند در ایجاد منش، سلیقه و زیباشناسی و در نتیجه، سبک‌های زندگی نقش ایفا کند و جدا از سبک‌های زندگی دینی، در شکل‌گیری دیگر سبک‌های زندگی نیز دخیل است (مهدوی کنی، ۱۳۸۷، ص ۱۸۷ و ص ۲۲۱).

الگوی مصرف حاکم بر جامعه جدا از سبک زندگی و سطح فرهنگ حاکم بر جامعه نمی‌باشد. هر جامعه‌ای که بخواهد به رشد و توسعه پایدار دست یابد، نیازمند یک الگوی صحیح مصرف به دور از اسراف می‌باشد. در جامعه کنونی کشور ما باید، ارتقا سطح فرهنگ مصرف در جامعه با تاکید بر برخورداری از الگوی مصرف سالم و بهینه - دوری از اسراف و تبذیر - دوری از تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی - اعتقاد به فرهنگ قناعت، صرفه‌جویی و پس‌انداز - توجه به فرهنگ صرفه‌جویی در مصرف کالاها و امکانات عمومی و دولتی - اولویت بخشی به مصرف کالاهای ضروری و دوری از مصرف کاذب و تظاهری - فرهنگ مصرف بهینه انرژی (نفت، گاز و...) از اولویت‌های مهم دولت و مردم باشد و از طریق گوناگون از جمله رسانه ملی سعی شود که آحاد جامعه را از الگوی صحیح مصرف آگاه نمود.

تردید نیست که امروزه روابط عمومی در هر عرصه‌ای می‌تواند نقش آفرین و تأثیرگذار باشد و بدون توجه به مقوله‌ی رسانه و روابط عمومی، حرکت‌ها و پدیده‌های اجتماعی در اجتماع، قادر به پیشبرد اهداف خود نیستند. در دنیای جدید، رسانه‌ها علاوه بر کارکرد سرگرم‌کنندگی، نقشی اساسی در چگونگی و مفهوم‌سازی مخاطبان از واقعیت‌های اجتماعی دارند. مصرف، یکی از مفاهیمی است که رسانه‌ها نقشی موثر در خلق و آفرینش آن ایفا می‌کنند. امروزه رسانه‌ها با معرفی انواع کالاها، کاربردها و زمینه‌های استفاده از آن‌ها و با بهره‌گیری از انواع شیوه‌های تبلیغی، نوعی خلاقیت در زمینه مصرف ایجاد می‌کنند؛ از این رو می‌توان راز و رمز اصلاح هر رفتار مصرفی را در لایه‌های معنایی برنامه‌ها که به صورتی در هم تنیده در رسانه‌ها ارائه می‌شوند، جستجو کرد. در کشور ما آمیختگی رسانه‌ها بخصوص رسانه ملی، با اصول و آموزه‌های اسلامی سبب شده، سعی شود

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

برخلاف سایر کشورها که با تبلیغات اغواگرانه، مخاطبان را به خرید محصولات جدید و مدل‌های تازه ترغیب می‌کنند تا عواطف آنان بر تعقل و تفکرشان غلبه پیدا کند، تأکید بر آموزه‌هایی مانند اعتدال، قناعت و ساده‌زیستی باشد که در الگوی مصرف اسلامی از اصول اساسی هستند. بنابراین پرسش اصلی در این زمینه این است که آیا رسانه ملی با استفاده از ابزارها و قالب‌های رسانه‌ای مختلف می‌تواند اصول مصرف اسلامی را در معرض اذهان مخاطبان خود قرار دهد؟ با توجه به نظر اندیشه‌ورزان علم ارتباطات می‌توان پاسخ این پرسش را مثبت دانست. رسانه‌ها می‌توانند به نحوی نامرئی جامعه را به پذیرش و عملی کردن عقاید و رفتارهای اجتماعی و فرهنگی مورد نظر خود ترغیب کنند به عبارت دیگر از این طریق می‌توان به جامعه‌ای مبتنی بر اندیشه‌های خردمندانه رسید که ابزار ترویج و نشر آن، وسایل ارتباط جمعی است (معمدنژاد، ۱۳۷۰، ص ۱۰).

با توجه به مباحث ارائه شده در قسمت‌های قبل، و با در نظر گرفتن این مسئله که وجود یک الگوی صحیح حاکم بر جامعه و حمایت از تولید ملی می‌تواند در تحقق اقتصاد مقاومتی تاثیر بسزایی داشته باشند، در جدول زیر یک سری سیاست‌ها مطرح شده، که متناسب با هر سیاست، هدف مربوط به آن نیز ذکر شده است.

جدول (۱). سیاست‌ها و اهداف نقش مشارکت مردم در اقتصاد مقاومتی

اهداف	سیاست‌ها	
به حداکثر رساندن مشارکت آحاد جامعه در فعالیت‌های اقتصادی	تأمین شرایط و فعالسازی کلیه امکانات و منابع مالی و سرمایه‌های انسانی و علمی کشور	۱
کاهش وابستگی به کشورهای محدود و خاص	ایجاد تنوع در مبادی تأمین کالاهای وارداتی	۲
تبدیل اقتصاد مقاومتی به گفتمان فراگیر و رایج ملی	تبیین ابعاد اقتصاد مقاومتی و گفتمان سازی آن بویژه در محیط‌های علمی، آموزشی و رسانه‌ای	۳
اصلاح الگوی مصرف در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی	مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با برنامه ریزی برای ارتقا کیفیت و رقابت پذیری در تولید	۴
دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی بالا با رویکرد اقتصاد مقاومتی	تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها در روند تأمین کالاهای داخلی به این معنا که به محض اعمال تحریم در برخی از کالاهای داخلی، شکل دهی به عزم ملی در حوزه فناوری و صنعت و تجارت برای ایجاد خودکفایی کامل یا حداقل خود اتکایی در تولید و تأمین این اقلام	۵
ترویج مصرف کالاهای داخلی	مدیریت مصرف	۶

ماخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه گیری

در طول عمر انقلاب اسلامی، دشمن از راه‌های گوناگونی برای تضعیف نظام وارد شده و هر بار طعم شکست را چشیده ولی طی چند سال اخیر تحریم‌های اقتصادی علیه کشورمان تشدید شده، روز به روز تحریم‌ها و فشارهای وارد شده بر کشور ما افزایش یافته، اما نظام جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر وحدت مردم و با تلاش متخصصان و فعالان اقتصادی کشور همچنان مسیر پیشرفت و اعتلای خود را طی می‌کند. در مقابل اتخاذ تحریم در ابعاد مختلف بحث اقتصاد مقاومتی مطرح شده و به عنوان یک روش مهم در تغییر مسیر حرکت اقتصادی کشور می‌باشد.

در راستای تعریف اقتصاد مقاومتی، با توجه به شرایط تحریم و فشار موجود، اگر بتوان بهره‌وری نیروی کار را افزایش داد یا اینکه نهادهای تولیدی با جهاد و از خود گذشتگی، توان تولیدی را افزایش دهند، زمینه رشد و شکوفایی را فراهم کرده‌اند و این خود جنبه‌ای از اقتصاد مقاومتی است و از طرفی نیز با پیگیری مطالبات مقام معظم رهبری در رابطه با نامگذاری ۵ سال گذشته و اثرات مثبت آن در اقتصاد، زمینه یک جهش در اقتصاد وجود دارد. نامگذاری سال‌های اخیر همچون اصلاح الگوی مصرف، همت مضاعف کار مضاعف، جهاد اقتصادی و تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی و تمرکز در خصوص مسائل اقتصادی نوعی دوراندیشی هوشمندانه از سوی مقام معظم رهبری بوده است. همان‌طور که از نامگذاری سال‌های اخیر مشخص است، دستیابی به یک اقتصاد مقاومتی بدون همکاری و مشارکت مردم امکان‌پذیر نمی‌باشد. مردم از طریق گوناگونی می‌توانند به تحقق اقتصاد مقاومتی در کشور کمک نمایند. از جمله مشارکت‌های آن‌ها می‌توان به اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف و مصرف‌گرایی اشاره نمود که در مقاله حاضر بررسی شده است.

از دیدگاه مفهومی، اقتصاد مقاومتی یک الگوی اسلامی است که کیفیت تعامل و ارتباط اقتصادی با کشورهای خارجی را تعیین می‌کند به طوریکه از یک نگاه به اوضاع داخلی اقتصاد کشور و نقاط ضعف نظارت داشته و از نگاه دیگر با اتکا به وجوه قوت اقتصاد داخلی، حقوق پایمال شده ملت را از کشورهای متجاوز استیفا کند. اقتصاد مقاومتی تبدیل تهدیدها به فرصت‌هاست و این مردم‌اند که در شرایط سخت و بحرانی می‌توانند با سازماندهی مصرف خود و تلاش و کوشش در راستای تولید ملی و حمایت از تولیدات داخلی و عدم طرفداری از کالاهای خارجی، روی آوردن به کالاهای تولید شده در داخل کشور و جهاد و سازندگی در کشور خود زمینه‌های رشد و توسعه کشور خود با تکیه بر اقتصاد مقاومتی را فراهم آورند. اگر مردمی بودن، خصوصی بودن، تولیدزا بودن و پربازده بودن را بتوان از شاخص‌های اقتصادی مقاومتی دانست، بی‌شک آحاد

همایش ملی اقتصاد مقاومتی "چالشها، واقعیتها، راهکارها" دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

مردم جامعه با یک جهاد همگانی و یک همت و تلاش مضاعف می‌توانند برای تحقق اقتصاد مقاومتی تاثیر گذار بوده و دست یابی به این مهم را که یکی از اهداف اصلی جمهوری اسلامی در سال‌های اخیر می‌باشد، آسان نمایند.

همان طور که در قسمت‌های قبلی این مقاله بیان شد، مردم از راه‌های گوناگونی می‌توانند به طور کلی اقتصاد کشور و به خصوص اقتصاد مقاومتی را تحت تاثیر قرار دهند. در این راستا الگوی مصرف و سبک زندگی مردم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. علاوه بر نقش اساسی مردم در تحقق اقتصاد مقاومتی، دولت هم از طریق اتخاذ سیاست‌گذاری‌هایی در این زمینه و به دنبال آن با اطلاع‌رسانی از طریق رسانه ملی و تحریک مردم برای اجرای این سیاست‌ها به اهداف مد نظر خود دست خواهد یافت. از جمله این سیاست‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: حمایت از تولید داخلی - کاهش وابستگی به تولیدات خارجی - مدیریت مصرف و پرهیز از اسراف و در نهایت اصلاح الگوی مصرف.

منابع

- آقابابایی، حسین. (۱۳۸۸). «جایگاه حقوق مصرف در اصلاح الگوی مصرف». فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد ملی. سال نهم. شماره ۳۴. ص ۱۸۲.
- اولین همایش ملی اقتصاد مقاومتی، جهاد اقتصادی سازمان بسیج دانشجویی و با همکاری دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت ایران و مراکز مطالعات اقتصادی بسیج دانشگاه‌های شریف و علم و صنعت. (۱۳۹۱).
- باقری تودشکی، مجتبی. (۱۳۸۸). «الگوی مصرف بر مبنای ارزش‌های اسلامی». فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال نهم، شماره ۳۴، ص ۴۰.
- بشارتده سلوطی، مهدی. طاهری، سید جواد. «بررسی جایگاه اقتصاد مقاومتی در توسعه کشاورزی و پایداری امنیت ملی». ص ۲. جهانیان، ناصر. (۱۳۸۸). «فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال نهم، شماره ۳۴، ص ۷۱.
- درویش‌زاده، حسین علی. بهشتی فر، ملیکه. (۱۳۹۲). «بهره‌وری سرمایه انسانی و اقتصاد مقاومتی». همایش ملی اقتصاد مقاومتی با رهیافت تولید ملی. ص ۲.
- رمضانی، ابراهیم. متقی راد، احمد. (۲۰۱۴). «کارآفرینی سازمانی و نقش آن در اقتصاد مقاومتی (مطالعه موردی: شرکت کارآفرینی)». A Journal of Economics and Management، ص ۷۰.
- سرخه دهی، فاطمه. «راهکارها و چالش‌های تحقق سبک زندگی اسلامی: به مثابه بستر تحقق اقتصاد مقاومتی». همایش ملی نقش سبک زندگی در اقتصاد مقاومتی، ص ۲.

دانشگاه رازی ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ۱۳۹۴

بمایش ملی اقتصاد مقاومتی "حالشها، واقعیتها، راهکارها"

- سیف، اله مراد. (۱۳۹۱). « الگوی پیشنهادی اقتصاد مقاومتی جمهوری اسلامی ایران (مبتنی بر دیدگاه مقام معظم رهبری)». فصلنامه علمی پژوهشی آفاق امنیت، سال پنجم، شماره شانزدهم.
- فشاری، مجید. پورغفار، جواد. (۱۳۹۳). « بررسی و تبیین الگوی اقتصاد مقاومتی در اقتصاد ایران». مجله اقتصادی، شماره‌های ۵ و ۶، ص ۳۰.
- لهسایی زاده، عبدالعلی. (۱۳۸۸). « فرهنگ مصرف گرایی نوین و لزوم برنامه ریزی». ص ۱-۳.
- مصطفی نژاد، علی. دروگر، علی اکبر. نیک نیا، محمد. (۲۰۱۴). « ارتباط شبکه ملی اطلاعات، اقتصاد مقاومتی و کاهش فقر». Advances in Economics and Business، ص ۳۰۸.
- معمد نژاد، کاظم. (۱۳۷۱). وسایل ارتباط جمعی. جلد (۱)، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، ص ۱۰.
- موسایی، میثم. (۱۳۸۸). « نقش فرهنگ بر الگوی مصرف». فصلنامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال نهم، شماره ۳۴.
- مهدوی کنی، محمدسعید. (۱۳۸۷). «دین و سبک زندگی». تهران. دانشگاه امام صادق (ع)، ص ۱۸۷ و ۲۲۱.
- مهیار، رضا. (۱۴۱۰ ق). فرهنگ ابجدی، تهران: انتشارات اسلامی، اول.
- نشریه اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان. (۱۳۹۱). ص ۱۰.

Innes, S. (۱۹۹۵), *Creating the Commonwealth: The Economic Culture of Puritan New England* New York: Norton.

Introductory report by the United Nations Environment Programme, UNDERSTANDING CONSUMPTION PATTERNS: A BETTER WAY TOWARDS ACTION, Regional Office for Europe, UNITED NATIONS, Geneva, ۱۹۹۷, ECE/ENHS/ ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE (ECE), Workshop on Encouraging Local Initiatives Towards Sustainable Consumption Patterns, (۲-۴ February ۱۹۹۸, Vienna, Austria).

The role and participation of the public in the resistive economy (objects and policies)

Setareh Ghaderi ,Master of Economic Sciences, Kermanshah, Razi University, Department of Economics, Tel: ۰۹۱۸۸۸۵۲۰۹۵

Nasrin Ghaderi, Master of Rural Development Agricultural Engineering, Zanjan University, Department of Agricultural Extension and Development, Tel: ۰۹۱۸۳۳۱۴۳۲۷

Hasan Hejazi, Master in Economic Development and Planning, Kermanshah, Razi University, Department of Economics, Tel: ۰۹۳۶۵۱۲۵۴۰۷

Abstract

Resistive economic is as mechanism that would provide development and even under sanctions and international pressure, resistive economic has requirements that the lifestyle of the community that mimic the teaching of western liberalism and capitalism economic, and is hardly applicable and to practical needs of short and long term strategies. Although resistive economic is new subject but have been provided definition of it. Resistive economic that is a economic for nation, even under pressure and sanctions, provides growth and prosperity. According to the definition, this type of economy is at contrast with the dependent and consumer economy. To sustain this kind of economy, would further restrict the use of oil resources and get rid of the dependence of the economy on this resources and noted that resistive economic will mean in the absence of war and against of economic war and war enemy. In realizing resistive economy, people's participation is important, including cases in which people can contribute to model and manage consumption and public mobilization against the enemy (internal and external). People can change their consumption patterns to optimize use, and reduced dependence of country on foreign. Society is moving on the path to stability in the consumption, and will gain healthy, prosperous and resistive economy. Consumption management, with emphasis on implementation the general policy of reform of consumption patterns and promote the of domestic goods and avoiding consumption of imported goods with planning for the upgrade can be in the direction of the resistive economy. This paper examines the role of public participation, human development and function of the people in resistive economy. The aim of this paper is to examine the role of the people as consumption in the realization of resistive economy. The information contained in this article is the research library.

Keyword: Resistive economy, consumption patterns, public participation